

USA

HISTORIE

KULTUR OG SAMFUNDSFAG
FREDERIKSBERG HF-KURSUS

Indholdsfortegnelse

Grundbog:

Forside Hverveplakat for den amerikanske hær brugt under både 1. og 2. verdenskrig.

Fra Europæiske kolonier til amerikansk føderation

Side 1-9 Hansen, Thor Banke og Sindberg, Andreas Bonne: USA - Historie, Samfund, Religion, System, 2015, s. 16-24.

Slaveri og borgerkrig

Side 9-15 Hansen, Thor Banke og Sindberg, Andreas Bonne: USA - Historie, Samfund, Religion, System, 2015, s. 24-30.

Indvandring og opdyrkning

Side 15-21 Hansen, Thor Banke og Sindberg, Andreas Bonne: USA - Historie, Samfund, Religion, System, 2015, s. 30-34, 36-37.

Amerikansk udenrigspolitik frem til 1. verdenskrig - Isolationisme eller aktivisme

Side 21-27 Hansen, Thor Banke og Sindberg, Andreas Bonne: USA - Historie, Samfund, Religion, System, 2015, s. 37-43.

Liberalisme og industrialisering

Side 28-34 Bryld, Carl-Johan: Verden før 1914 - i dansk perspektiv, System, 2016, s. 252-254, 259-260, 265-266.

Kilder

Side 35-36 *Tabeller*, Fuglede, Mads: USA - Den universelle Nation, Gyldendal, 2008, s. 37-38

Side 37 *Sydstatsflag fjernet 2000*, Ahle, Allan: Den amerikanske borgerkrig, System, 2001, s. 192

Side 38 *De vigtigste flag fra borgerkrigen*. Ahle, Allan: Den amerikanske borgerkrig, System, 2001

Side 39 *American Progress*, 1872. https://en.wikipedia.org/wiki/American_Progress

Side 40 *Uafhængighedserklæringen 4. juli, 1776* (uddrag).

1.2 Fra europæiske kolonier til amerikansk føderation

De engelske kystkolonier i 16-1700-tallet

Man kan med lidt god vilje opdele 16-1700-tallets britiske kolonier på den amerikanske østkyst i tre overordnede grupper:

1. De nordlige kolonier i New England
2. De midterste kolonier omkring New York, New Jersey og Pennsylvania
3. De sydlige kolonier omkring Virginia, North og South Carolina

De tre grupper af kolonier udviklede sig på grund af områdernes forskellige livsbetingelser og klimatiske forhold og af karakteren af de nybyggere, der ankom, i meget forskellige retninger.

New England var gennemgående befolket af puritanere, det vil sige protestantiske englændere, for hvem religion og en stram moral spillede en afgørende rolle. Man kan sige, at mådehold i alle ting undtagen fromhed var puritanismens motto. De boede typisk i mindre samfund indrettet med kirken og præsten som centrum. Newenglændernes stærke tradition for bibellæsning var formentlig medvirkende til, at det var i dette område, skolevæsenet blev prioriteret højest. Det har bl.a. resulteret i, at en række af Amerikas fineste

universiteter bl.a. Harvard (1636) og Yale (1701) blev etableret her. De nordlige områder var med deres store græsarealer og områder med fyrreskov ideelle til kvæg og svinehold samt til skibsbyggeri. Desuden var fiskeri en vigtig kilde til føde og indtægter. New England-kolonierne havde konsekvent problemer med handelsbalancen over for England og det øvrige Europa. Dvs. man havde behov for at importere mere, end man kunne eksportere.

Kort over de oprindelige 13 stater

Befolkningen i **de midterste kolonier** bestod i højere grad af indvandrere fra forskellige områder i Europa. Her spillede især hollandske og tyske indvandrere og deres kultur en rolle, men også svenske, finske, skotske og irske indvandrere fyldte i statistikkerne. De midterste kolonier dyrkede i vid udstrækning de samme afgrøder som i New England (hvede, byg, majs), udbyttet var dog bedre på grund af det varmere klima med længere somre. Derudover havde de midterste kolonier, pga. de store floder, bedre adgang ind i landet. Det betød, at de kunne handle med indianerne og få del i det indbringende pelsmarked. Pels kunne eksporteres til Europa, hvorfra man kunne importere de ting, man manglede. Det var i dette område, at de største byer voksede frem navnlig Philadelphia og New York.

Livet i **de sydlige kolonier** var noget anderledes. Her var klimaet mærkbart varmere end det europæiske. Det betød, at immigranterne kunne dyrke en række afgrøder, der var fremmede for Europa, og derfor havde stor afsætningsværdi på det europæiske marked. Det var såkaldte *cash crops* dvs. afgrøder, der produceres udelukkende med henblik på videresalg

fx tobak, bomuld og ris. For at de gode landbrugsjorde skulle være så rentable som muligt, blev der anlagt kæmpe plantager, og livet i syden foregik i højere grad i og omkring plantagerne end i større byer.

De gode indtjeningsmuligheder i landbruget betød hurtigt, at manglen på arbejdskraft til plantagerne blev enorm. Det problem løste man på to måder: For det første lavede man kontrakter med håbefulde unge (oftest mænd) i Europa, der ønskede et nyt liv med egen jord i *Den Nye Verden*. Som betaling for transporten over Atlanten bandt de sig til at arbejde et bestemt antal år i plantagerne – typisk 3-5 år – inden de fik ret til et mindre stykke land. Faktisk kom mere end halvdelen af de hvide nybyggere uden for New England til *Den Nye Verden* på kontrakter som disse. Den anden måde at skaffe arbejdskraft til plantagerne på var mere brutal, det var nemlig igennem import af afrikanske slaver. Jagten på profitmaksimering i tobaks- og bomuldsindustrierne blev på den måde årsag til, at Syden blev et racedelt samfund med en hvid overklasse og en sort underklasse.

Stavnsbånds-kontrakt for William Buckland

- 1 Denne kontrakt, der er udfærdiget d. 4. august i det niogtyvende år af vor suveræne herre og konge George d. 2. af Storbritanniens regeringstid, og i det herrens år 1755 mellem William Buckland fra Baford, tømrer, som den ene part og Thomas Mason fra London Esquire¹ som den anden part, bevidner, at den nævnte William Buckland, under hensynstagen til sidstnævnte, hermed bevilliges, forpagtes og forpligtiger sig til, at han vil og skal tjene nævnte Thomas Mason og hans bestyrere på plantagen i Virginia godt og troskyldigt over en periode på de næste fire år.
- 2 Og den nævnte William Buckland indgår i pagten under erklæring af, at han er toogtyve år gammel og ikke står i pagt med eller er i tjeneste hos nogle andre personer. Og den nævnte Thomas Mason lover og accepterer, at han vil og skal finansiere, at vedkommende i passende fart transporteres til nævnte plantage. Under den nævnte rejse, og under nævnte tjenesteperiode, forpligter Mason sig ligeledes til, at han vil og skal stille nødvendig kød, drikke, vaskefaciliteter og logi tilgængeligt for nævnte William Buckland, på en sådan måde, som sædvanligvis findes tilstrækkelige og passende for pagts-tjenestefolk af denne type. Dertil kommer, at William Buckland aflønnes med en rate af 20 pund sterling årligt, hvilket afbetales kvartalvist. Det bevidnes af de tilstedeværende, at parterne binder sig selv, sine bestyrere og administratorer til hinanden under ovennævnte præmisser. Straffen for brud er 40 pund sterling. Som markering heraf har parterne udvekslet håndtryk og segl på den ovennævnte dato.
- 3 Beseglet og leveret under overværelse af Tho Hayes, William Buckland, W Kidd.

1. En titel der viser, at der er tale om en adelig eller en der tilhører de højere sociale lag – ordet stammer fra squire dvs. en ridders væbner.

4 Disse erklærer, at ovennævnte William Buckland mødte frem for mig, Gyles Sone, stedfortræder for patenthaveren i London, på den ovenstående dato, og erklærede sig som en fri toogtyveårig mand, der stod uden kontraktlige forpligtigelser til nogen personer, som ønskede at tjene den ovennævnte Thomas Mason i fire år, sådan som det forstås af den, der har udfærdiget den ovennævnte kontrakt. Alt dette er registreret i det relevante kontor, som brevpatent. Det bevidnes, at jeg hermed erklærer aftalen indgået under myndighed af det relevante segl.

5 Gyles Sone

"Indentured servitude" kontrakt for William Buckland, 1755. Forfatteroversættelse.

Opgøret med Den Gamle Verden

Magtfordelingen på det nordamerikanske kontinent blev slået endeligt fast under Syvårskrigen. Syvårskrigen, der varede fra 1756-1763, kan med rette kaldes den første reelle verdenskrig. Krigshandlingerne foregik nemlig på de fire store kontinenter: Europa, Afrika, Amerika og Asien. De stridende parter var Storbritannien, Preussen og Portugal på den ene side og Frankrig, Østrig, Spanien, Rusland og Sverige på den anden. Den nordamerikanske del af krigen begyndte allerede i 1754, og her var det Frankrig og Storbritannien, der sloges om landområdet omkring det nuværende Ohio. Krigen bølgede frem og tilbage ind til 1759, som i engelsk historie er kendt som *annus mirabilis* (latin for *miraklernes år*). Her vandt de engelske kolonier samtlige slag, de deltog i, og krigslykken vendte. Ved krigens afslutning i 1763 måtte Frankrig afstå alle kolonier øst for Mississipi.

For Storbritannien var Syvårskrigen en kæmpe succes, der styrkede imperiets magt i Indien og Amerika, men det var samtidig en meget dyr affære, der havde krævet enorme ressourcer. Det betød, at statsgælden var vokset betragteligt, og de penge ønskede man bl.a. at opdrive i kolonierne. Det vakte stor modstand i de 13 britiske kolonier på den amerikanske østkyst.

Under sloganet "*No taxation without representation*" – ingen beskatning uden repræsentation – satte amerikanerne sig imod de ekstra skatter og toldafgifter, der skulle dække Storbritanniens krigsgæld. De amerikanske kolonier var utilfredse med, at de blev styret fra London uden selv at være repræsenteret i den lovgivende forsamling. Helt konkret mente fremtrædende kræfter i kolonierne, at de som engelske statsborgere havde ret til kun at betale skat til lovgivere, de selv havde valgt. Konflikten og utilfredsheden var tiltagende fra 1763 og frem til uafhængighedskrigens udbrud i 1775. I 1774 skete der en afgørende udvikling, da kolonierne smed de britiske myndigheder ud og oprettede deres egne provinskongresser.

The Boston Teaparty

Befolkningen i havnebyen Boston var på mange måder den ivrigste i kampen mod de britiske toldafgifter. I 1767 havde Storbritanniens finansminister, til koloniernes store utilfredshed, besluttet at lægge en skat på te. Endnu værre blev det i 1773, da skatten blev ophævet, men kun for det økonomisk trængte Britiske Ostindiske Handelskompagni. Det betød i realiteten et monopol på den indbringende tehandel. Amerikanerne modsatte sig dog handlen og nægtede adgang for skibene til deres havne. I Boston lykkedes det tre af te-skibene at lægge til. Det resulterede i, at utilfredse kolonister bordede skibene og brugte havnen til at brygge, hvad der formentlig er verdenshistoriens største kop te – bestående af 342 kasser til en dengang svimlende værdi af £90.000.

Begivenheden er sidenhen blevet et historisk ikon for amerikansk frihedskamp og bliver især benyttet i kampen mod centralisering af magten og skattebetaling. Senest har den såkaldte *Tea Party bevægelse*, der er en konservativ populistisk græsrodsbevægelse, som kræver mindre magt til regeringen og lavere skatter, fyldt godt i de amerikanske medier siden 2009. *Tea Party bevægelsen* er et klassisk eksempel på, hvordan historiske begivenheder kan benyttes til at brande bestemte synspunkter i en moderne debat.

Den amerikanske uafhængighedskrig

I 1774 mødtes medlemmer fra 12 af de 13 koloniers provinskongresser i Philadelphia for at diskutere mulighederne for større selvbestemmelse og en fælles kurs over for de engelske stramninger af told og skattelovgivning. Den 19. april 1775 kom det til et sammenstød, over et våbenlager, mellem de engelske rødrakker og de såkaldte minutmænd, der var en militgruppe i Massachusetts. Denne episode var dråben, der udløste *Den amerikanske Uafhængighedskrig*. Massachusetts' lovgivende forsamling samlede en hær og bad de øvrige kolonier om hjælp og belejrede statens hovedby Boston. Kolonistyrkerne bestod i første omgang af hjemmeværnslignende militser, som dog blev suppleret med oprettelsen af en egentlig hær i maj 1775. Hæren fik George Washington, der senere blev USA's første præsident, som øverstkommanderende.

Amerikanere der deltager i en såkaldt reenactment dvs. en genopførsel af et militært slag. Her er det en deling minutmænd. Hvad fortæller det om amerikanernes opfattelse og brug af Uafhængighedskrigen som historisk begivenhed, at man årligt genopfører vigtige slag fra krigen?

Bob Krist/Corbis/All Over Press

Idéen om et frit og selvstændigt USA vandt hurtigt indpas i kolonierne og den 4. juli 1776 – på det, der i dag er den amerikanske nationaldag: *Independence Day* – underskrev samtlige af de 13 kolonier *Den amerikanske Uafhængighedserklæring* og blev på den måde selvstændige stater. Uafhængighedserklæringen blev primært skrevet af Thomas Jefferson, der var kendt for sit elegante sprog. Erklæringen indeholdt bl.a. de i dag så berømte ord:

“ Vi anser disse sandheder for selvindlysende, at alle mennesker er skabt lige, og at de af deres Skaber er udstyret med visse umistelige rettigheder, heriblandt retten til liv, frihed og stræben efter lykke.

Læs hele erklæringen i dansk oversættelse: da.wikisource.org/wiki/Emancipationserklæringen

Uafhængighedserklæringen var en udløber af oplysningstiden. Dvs. den periode i 1700-tallet, hvor mennesket på basis af videnskabelige erkendelser begyndte at stille nye spørgsmål til naturen og verden og de autoriteter, der styrede den (gud og kongen). Menneskets ret til friheden står ganske centralt i denne periodes tænkning ikke mindst i Amerika. Her blev tidens mest fremtrædende idealer de klassisk liberale: den enkeltes frihed i politisk, økonomisk og religiøs henseende, og på statsligt niveau var det en tilslutning til

republikken og et opgør med monarkiet og koloniimperialismen, der var oplysningstidens kendemærke.

Uafhængighedserklæringen spiller til stadighed en central rolle i den amerikanske selvforståelse og ikke mindst i den amerikanske debat. Dens idealer er stadig de førende i USA og idéen om retten til at forfølge egen lykke er blevet til det, vi kender som: *Den amerikanske Drøm*. Et andet centralt punkt i Uafhængighedserklæringen er understregningen af, at regeringens legitimitet er bundet til folkets vilje: USA er på den måde i sit fundament rodfæstet i den demokratiske tankegang.

Uafhængighedskrigen varede frem til 1783, hvor der blev indgået en fredsaftale, der betød, at Storbritannien måtte opgive alle landområder i Amerika. Det blev afgørende for udfaldet af krigen, at Frankrig (i 1778) Spanien (i 1779) og endelig Holland (i 1780) gik ind i krigen på amerikansk side.

Den amerikanske Forfatning – 13 stater bliver til en føderation

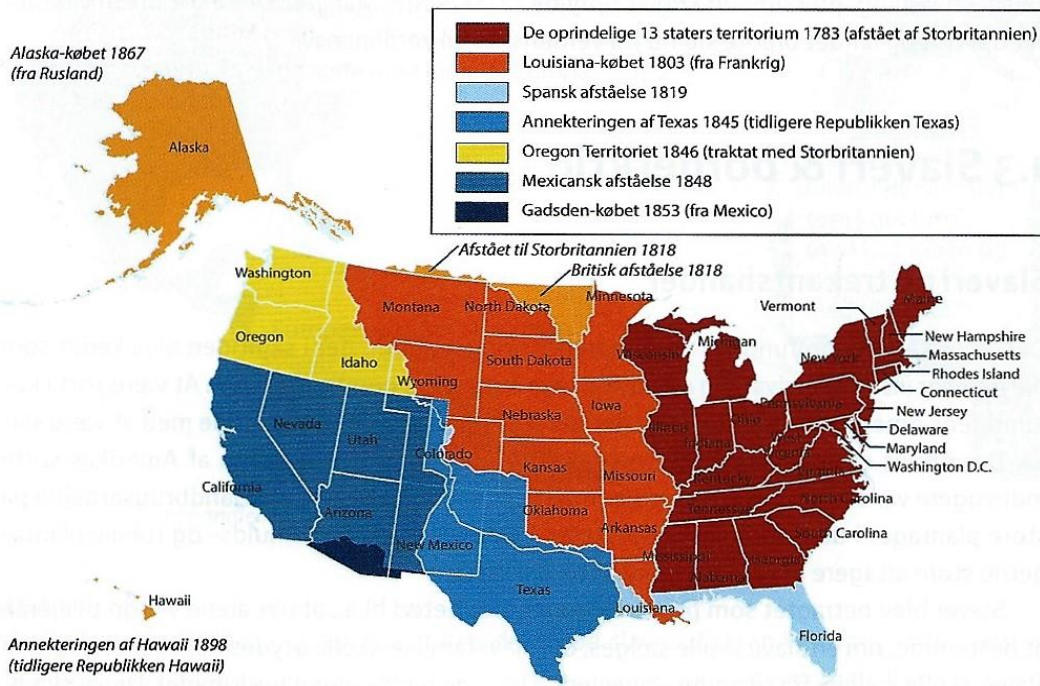
Efter krigen havde de 13 tidligere britiske kolonier fået egne parlamenter og forfatninger, der i øvrigt var vidt forskellige. Staterne var mærket af den økonomiske udmagring, der altid følger med krig, og det var derfor fristende for staterne at prioritere egne interesser. Flere af de sydlige stater som fx Virginia og North Carolina kom hurtigt oven på efter krigen. Deres let afsættelige afgrøder var der altid bud efter. Værre så det ud i New England, hvor man var hårdere ramt af krigen og af de handelsbarrikader, Storbritannien opsatte i tiden efter krigen. Bedre blev det ikke af, at staterne også internt lå i åben strid om handelen. Der blev oprettet toldbarrierer og opkrævet afgifter, og staternes forskellige valutaer lå i skarp konkurrence.

I 1787 lykkedes det dog at få delegerede fra staterne samlet på et konvent i Philadelphia. Her skulle man diskutere mulighederne for at forbedre staternes indbyrdes samarbejde og den midlertidige forfatning, der havde fungeret siden 1777. Konventet er blevet kendt som *Forfatningskonventet*, og det markerer en afgørende begivenhed i amerikansk historie. Det var her de 13 stater, gennem underskrivelsen af *Den amerikanske Forfatning*, indgik i den føderation – dvs. et forbund af stater med fælles regering og statsoverhoved – som vi i dag kender som Amerikas Forenede Stater: USA.

Den gruppe af ledere og delegerede, der underskrev henholdsvis Uafhængighedserklæringen og Forfatningen kendes i dag som *The Founding Fathers*. Forfatningsfædrene har heltestatus i USA. De anerkendes som nationens grundlæggere og deres idéer som nationens fundament. De vigtigste og kendteste af dem er John Adams, Benjamin Franklin, Thomas Jefferson og George Washington. Det er sådan set forståeligt nok, at amerikanerne er stolte af og glade for deres Forfatningsfædre, de var nemlig på mange måder på forkant med tiden. *Den amerikanske Forfatning* er nemlig grundlaget for verdens første moderne demokrati, og den har været forbillede for et utal af andre forfatninger rundt om i verden.

Den amerikanske Forfatning er altså USA's grundlov. Det er her modellen for det amerikanske samfund: Dets valgsystem, dets opdeling af Kongressen i to kamre, dets retsvæsen og den moderne tredeling af magten etableres i praksis. Forfatningen er den dag i dag, sammen med 27 forskellige tilføjelser, stadig fundamentet for det amerikanske samfund.

A Manifest Destiny – USA udvider sig

Kort over USA's udvidelser

Den nye amerikanske føderation havde langt fra fundet sin endelig form ved vedtagelsen af Forfatningen i 1787. I de følgende 70 år havde USA vokseværk. Udvidelserne af USA skete til tider i fred og fordragelighed gennem opkøb af de europæiske kolonimagters landområder, men andre gange var midlerne pression eller sågar krig. Den første store udvidelse af USA, var fredelig og fandt sted allerede i 1803, da USA ved det, der kaldes *The Louisiana Purchase* købte et kæmpe område svarende til ca. 50 gange Danmarks areal af Frankrig, der stod over for endnu en serie dyre krige i Europa. Fransk mændene modtog mindre end 7,5 cent pr. hektar.

I 1819 måtte Spanien efter uroligheder og indianerkrige afstå Florida til USA, og i 1845 blev den uafhængige republik Texas, der tidligere havde løsrevet sig fra Mexico, indlemmet i føderation.

I midten af 1800-tallet opstod idéen om *Manifest Destiny*, og den blev hurtig populær i USA. Manifest Destiny – dvs. åbenbar skæbne – var en politisk doktrin, der hævdede, at det var USA's skæbne som nation at sprede sig over hele det nordamerikanske kontinent. Det lå i argumentationen, at det var Guds vilje og dermed en moralsk pligt, at de 'civiliserede' amerikanere skulle sprede deres enestående civilisation over hele kontinentet og på den måde frelse de 'uciviliserede' indianske folkeslag.

I 1846-48 udkæmpede USA og Mexico en krig. Amerikanerne var militært overlegne og krigen endte med, at den amerikanske hær indtog Mexico City og tvang den mexicanske

regering til at sælge et område, der udgjorde det meste af det nuværende Californien, Nevada, Utah, Arizona, New Mexico, Colorado og Wyoming.

Endelig købte USA i 1867 Alaska af Rusland. På den måde var det lykkedes USA med lige dele forhandling, pression og krig at opfylde sin skæbne: *Manifest Destiny*-tanken var blevet opfyldt og landet bredte sig nu fra verdenshav til verdenshav.

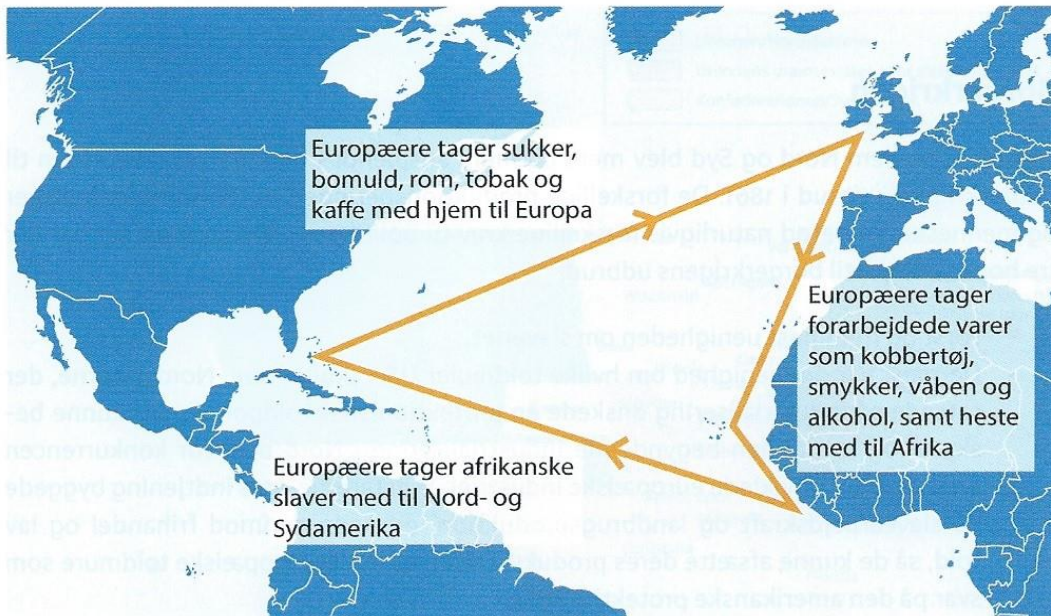
1.3 Slaveri & borgerkrig

Slaveri og trekantshandel

Det amerikanske samfund var i århundreder præget af det, der i samtiden blev kendt som *the peculiar institution* dvs. *den ejendommelige institution*, nemlig slaveriet. At være sort i kolonitidens Amerika var for det store flertals vedkommende ensbetydende med at være slave. Der findes eksempler på frie sorte mænd, men langt størstedelen af Amerikas sorte indbyggere var slaver. Slaverne blev primært anvendt til arbejdstungt landbrugsarbejde på store plantager i de amerikanske sydstater. I særdeleshed var bomulds- og tobaksplantagerne store aftagere af den ufrivillige arbejdskraft.

Slaver blev betragtet som privat ejendom. Det betød bl.a., at det alene var op til ejeren at bestemme, om en slave skulle sælges, om slavefamilier skulle brydes op, eller om børn af slaver skulle sælges fra til andre slaveejere. Slaverne havde ingen rettigheder. Deres skæbne lå i ejerens hænder, og hvordan den blev forvaltet, var naturligvis meget forskelligt fra slaveejere til slaveejere. Generelt er forholdet imellem ejer og slave blevet beskrevet som brutalt og umenneskeligt, ofte med et vist mål paternalisme – dvs. en umyndiggørelse retfærdiggjort igennem den falske idé, at undertrykkeren bedre ved, hvad der er godt for den undertrykte, end den undertrykte selv.

Fra 1620 frem til borgerkrigens ophør i 1865 blev der importeret mere end 600.000 sorte slaver til USA som led i Trekantshandlen. Trekantshandlen beskriver den trekantsrute mange handelsskibe sejlede i perioden: Fra Europa til Vestafrika, hvor man byttede europæiske handelsvarer for afrikanske slaver, derfra videre til *Den Nye Verden* for at sælge slaverne og laste handelsvarer som tobak, bomuld og sukker, som blev sejlet tilbage til Europa. Den nordamerikanske trekantshandel fortsatte helt frem til Borgerkrigen i 1865, men havde sin storhedstid i perioden fra 1700-1808 – hvor mere end 500.000 slaver blev fragtet til USA.

Kort over trekantshandlen

Nord og Syd

Det var langt fra alle amerikanske stater, der tillod slaveri. Staten Vermont forbød slaveri allerede i 1777 altså inden oprettelsen af den amerikanske føderation, og de fleste af Nordstaterne fulgte efter i de følgende årtier. I år 1808 blev det forbudt at importere slaver til USA, og det medførte et drastisk fald i antallet. Alligevel kom omtrent 50.000 slaver til USA i perioden fra 1808 til Borgerkrigens afslutning i 1865. Importforbuddet betød imidlertid ikke, at forholdene ændrede sig for de slaver, der allerede var i USA. De og deres efterkommere måtte fortsætte tilværelsen som slaver på sydens store plantager. De forskellige staters indstilling til slaveri var meget afhængig af deres økonomiske opbygning og i særdeleshed deres behov for store mængder billig arbejdskraft. I syden dyrkede man arbejdskrævende afgrøder som bomuld og tobak til de europæiske eksportmarkeder. Det var ikke muligt i Nordstaterne, hvor klimaet og landbruget mindede om det europæiske. Til gengæld var Nordstaterne langt hurtigere til at igangsætte en gennemgribende industrialisering end Sydstaterne. Norden udviklede i midten af 1800-tallet store jern- og kulindustrier, og jernbanenettet blev udbygget eksplosivt. Det var derfor lettere og billigere for Nordstaterne at være idealistiske og gennemføre lovgivning imod slaveri, der var i tråd med oplysningstidens idealer om frihed og lighed.

Borgerkrigen

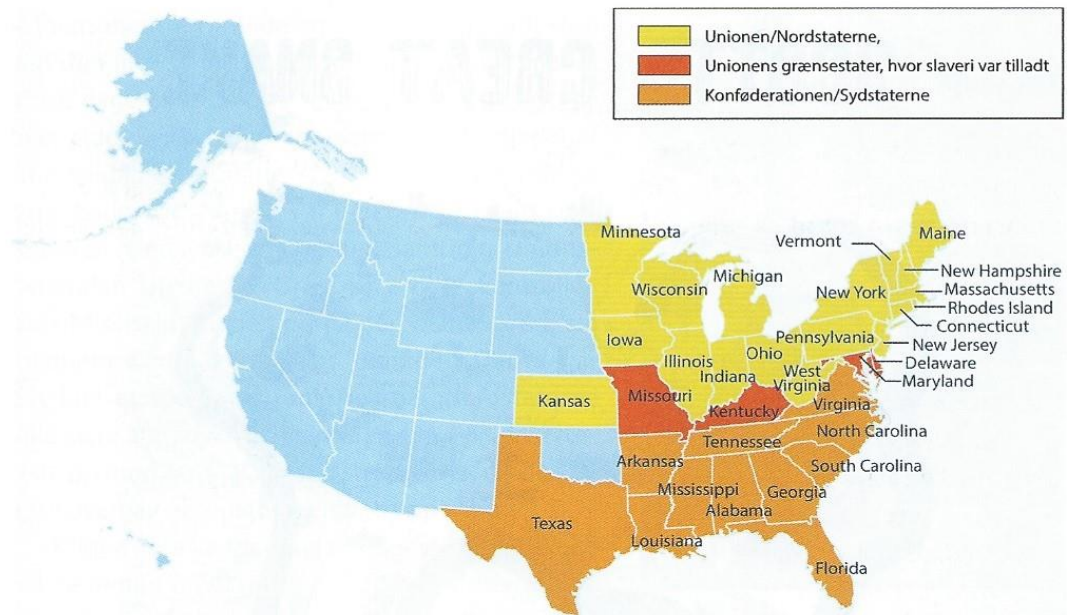
Forholdet mellem Nord og Syd blev mere og mere anspændt i perioden fra 1850 frem til Borgerkrigens udbrud i 1861. De forskellige produktionsbetingelser, leveforhold, kulturer og menneskesyn betød naturligvis forskellige krav til politikerne. Overordnet set var der tre hovedårsager til borgerkrigens udbrud:

- Først og fremmest uenigheden om slaveriet.
- Dernæst var der uenighed om hvilke toldregler USA skulle have. Nordstaterne, der satsede på industrialisering ønskede en protektionistisk toldpolitik, der kunne beskytte og styrke den begyndende industrialisering i Nord over for konkurrencen med de mere udviklede europæiske industrier. Sydstaterne, hvis indtjening byggede på slavearbejdskraft og landbrugsproduktion, ønskede derimod frihandel og lav told, så de kunne afsætte deres produkter uden at møde europæiske toldmure som svar på den amerikanske protektionisme.
- Endelig var spørgsmålet om, hvor langt de enkelte staters selvstyre rakte et stridspunkt. Kunne en stat frivilligt vælge at forlade unionen?

Uenighederne førte ved flere lejligheder til splittelse mellem Nord og Syd i Kongressen. I 1854 ledte slavespørgsmålet til dannelsen af Det Republikanske Parti, der var et samarbejde mellem slavemodstandere fra datidens partier. Republikanerne var klare i mælet i forhold til slaveri, nok var nok, nu skulle *den ejendommelige institution* afskaffes. Uenighederne mellem Nord og Syd var blevet så fremtrædende, at partierne havde svært ved at repræsentere vælgere og politikere i både Nord og Syd. Lidt forenklet kan man sige, at Demokraterne blev Sydens parti – Republikanerne blev Nordens.

Inden borgerkrigens udbrud var der ca. fire millioner sorte i Sydstaterne, hvoraf mere end 95 % var slaver – af en samlet befolkning på godt 12 millioner. I Nordstaterne udgjorde den sorte befolkning omkring 250.000 – stort set alle frie – ud af en samlet befolkning på 18 millioner. Afroamerikanerne udgjorde altså 33 % af indbyggerne i Syd og mindre end 1,4 % i Nord.

Slaveriet var det altoverskyggende emne ved præsidentvalget i 1860, hvor flere sydstatspolitikere truede med, at deres stater ville forlade Unionen, hvis valget blev vundet af den Republikanske kandidat Abraham Lincoln. Sydstaternes frygt for Republikanerne og Abraham Lincoln var formentlig overdrevet. Lincoln var modstander af en spredning af slaveriet, men han havde aldrig truet med at ophæve det.

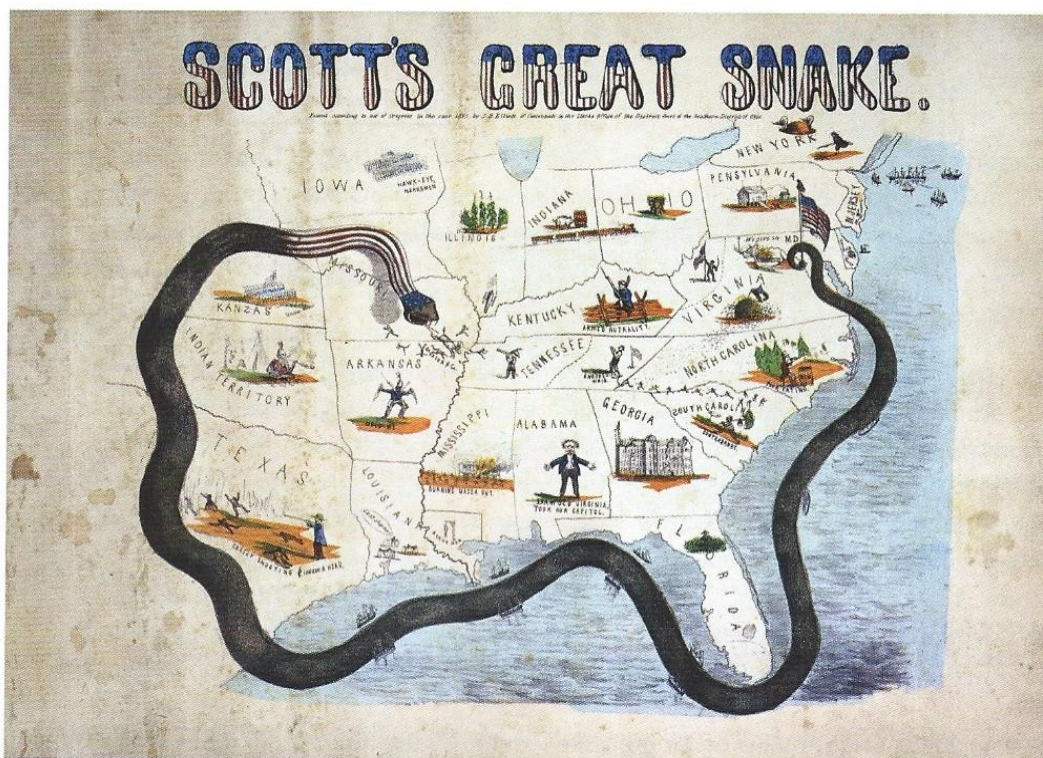

Kort over Borgerkrigen

Lincoln vandt valget i 1860 og de politiske ledere i Syden holdt ord. I løbet af få måneder løsrev først South Carolina og derefter Mississippi, Florida, Alabama, Georgia, Louisiana og Texas sig alle fra Den amerikanske føderation. I stedet dannede de d. 8. februar 1861 det løse samarbejde Confederate States of America (Amerikas Konfødererede Stater).

Præsident Lincoln og Nordstaterne kunne på ingen måde acceptere en splittelse af USA. De henviste til Unionens enhed – at ingen stat inden for rammerne af lovgivningen kunne forlade Unionen. Den 12. april 1861 brød krigen ud, da de Konfødererede Stater igangsatte et voldsomt bombardement på Fort Sumter. Det udløste fire års borgerkrig – der skulle blive den blodigste konflikt på amerikansk jord til dato.

Kort efter udbruddet af borgerkrigen sluttede Arkansas, Tennessee, North Carolina og Virginia sig til Konføderationen i Syd, og de 11 slavestater kom til at udgøre udbryderne. Udbryderstaterne i Konføderationen var underlegne, hvad angik ressourcer, befolkning, økonomi og industri. Men Nordstaterne havde ved krigens udbrud en stående hær på blot 16.000 mand og Lincoln samlede derfor 75.000 frivillige på tremåneders kontrakter. Efter en række uheldige nederlag i krigens begyndelse, blev det dog klart for Nordstaterne, at 75.000 mand i tre måneder ikke var tilnærmelsesvis nok til få de oprørske Sydstater tilbage i Unionen.

Manden bag Anakondaplanen var den aldrende general Winfield Scott. Planen fik sit navn som en henvisning til, hvordan anakondaslangen klemmer livet ud af sit bytte.

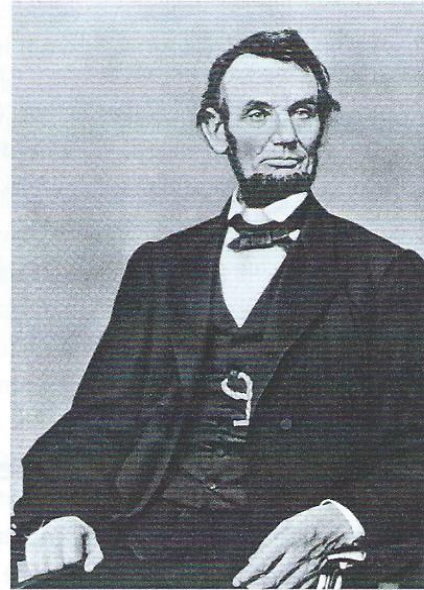
The Granger Collection/Polfoto

Nordstaterne anlagde derfor en langsigtet strategi, der havde to hovedpunkter: For det første ville man amputere Sydstaternes økonomi og handelsmuligheder gennem en storstilet sø-blokade. For det andet ville man gennem kontrol med Mississippifloden afskære de gamle slavestater fra de nye slavestater mod vest. Sydstaterne var som nævnt meget afhængige af indtægterne fra deres eksport af bomuld og tobak. Og igennem blokaden, der i pressen blev døbt Anakondaplanen, lykkedes det i vid udstrækning Nordstaterne at forhindre eksporten af bomuld og tobak, samt lige så vigtigt importen af krigsmateriel og industriprodukter.

I de første krigsår viste Sydstaterne sig som en stærkere modstander, end Nordstaterne havde forestillet sig. Men alligevel valgte Abraham Lincoln i september 1862 at annoncere, at alle amerikanske slaver pr. 1. januar 1863 var at regne for frie mænd. Det skete primært for at undgå, at England og Frankrig skulle anerkende Konføderationen som en selvstændig stat. De europæiske stater ville have langt sværere ved at støtte Konføderationen, hvis det officielle mål med krigen var at afskaffe slaveriet.

Krigens mest afgørende og blodige slag fandt sted ved den lille by Gettysburg i Pennsylvania. I løbet af tre dage faldt 46.000 mand omtrent 23.000 på hver side. Sydstatshæren mistede en tredjedel af sine soldater, og måtte stærkt amputeret trække sig tilbage. Sydstaterne var herefter konstant i defensiven. Det lykkedes næsten samtidig Unionsgeneralen Ulysses S. Grant at erobre kontrollen over Mississippifloden og på den måde skære sig igennem Konføderationens områder. Derfra var det kun et spørgsmål om, hvornår Nordstaterne ville sejre endegyldigt. I vinteren 1864-65 deserterede op mod 40% af sydstatstropperne, og den 17. april overgav de sidste sydstatstropper sig.

Krigen blev længere og blodigere end de fleste havde regnet med. Mere end 600.000 mennesker mistede livet – 365.000 på Nordstaternes side, 260.000 på Sydstaternes. Den Amerikanske Borgerkrig var en af de første krige i historien, hvor den moderne industris frembringelser spillede en afgørende rolle – og viste sig fra sin værste side. Teknologiske nyskabelser som jernbaner, panserskibe, masseproducerede våben og sø- og landminer blev brugt flittigt. Det medvirkede til, at krigen blev en af historiens hidtil blodigste.

Abraham Lincoln, der her er fotograferet, blev skuddræbt under en tur i teateret i hovedstaden Washington få dage efter Borgerkrigen sluttede.

Gyldendals Billedarkiv

Lincoln om Borgerkrigens mål

¹ Den 19. august 1862 forlangte redaktøren af den indflydelsesrige avis *New York Tribune* Horace Greeley, i en lederartikel, *Prayer of Twenty Millions*, at unionsregeringen skulle definere borgerkrigens mål som slavernes frigørelse. Som svar herpå skrev præsident Lincoln tre dage senere i et ofte gengivet brev:

² Hvis der er nogen, som ikke vil bevare Unionen, medmindre de på samme tid kan bevare slaveriet, så er jeg ikke enig med dem. Hvis der er nogen, som ikke vil bevare Unionen, medmindre de samtidig ødelægger slaveriet, så er jeg ikke enig med dem. Mit altdominerende mål i denne kamp er at bevare Unionen; der er ikke enten at bevare eller ødelægge slaveriet. Hvis jeg kunne rede Unionen uden at befri en eneste slave, ville jeg gøre det. Hvis jeg kunne redde den ved at befri alle slaver, ville jeg gøre det. Og hvis jeg kunne redde den ved at befri nogle slaver og lade andre forblive slaver, ville jeg også gøre det. Hvad jeg gør med hensyn til slaveriet og den farvede race, gør jeg, fordi jeg tror, det hjælper at bevare Unionen. Og hvad jeg undlader at gøre, undlader

jeg, fordi jeg tror, det vil hjælpe til at bevare Unionen. Jeg vil gøre mindre, så snart jeg tror, at det, jeg gør, skader sagen; og jeg vil gøre mere, så såre jeg tror, at det at gøre mere vil gavne til sagen. Jeg vil prøve at korrigere fejl, når jeg overtydes om, at det er fejl. Og jeg vil antage nye synspunkter, så såre jeg finder, det er sande synspunkter.

Abraham Lincoln: Borgerkrigens mål d. 19. august 1862. Erik A. Hansen. I: Negeren i USA. Gyldendal, 1976.

Forsoning – borgerkrigens efterspil

En Borgerkrig er selvsagt dybt problematisk for sammenhængskraften i en nation. I særdeleshed i en føderation, der kun havde eksisteret i 75 år, og som bestod af stater med meget forskellig samfundsopbygning og kultur. På trods af de store ar, borgerkrigen uundgåeligt efterlod, lykkedes det som bekendt USA at bestå som Union. Perioden efter borgerkrigen fra 1865-1877 kaldes ofte 'reconstruction' i amerikansk historie – det betyder både genopbygning og omdannelse. Og genopbygningen af de krigshærgede Sydstater kom Sydstaterne i høj grad til selv at kontrollere. Den mand, der kom til at stå i spidsen for nationen i den svære genforenings og genopbygningsfase blev den afdøde Lincolns vicepræsident Andrew Johnson. Johnson var Sydstatsmand, Demokrat, tidligere slaveejer og imod ligestilling imellem sorte og hvide. Under Borgerkrigen var han primært blevet valgt som vicepræsidentkandidat for at signalere forsoning. Nu stod han altså i spidsen for genopbygningen af USA.

På trods af Nordstaternes sejr i Borgerkrigen vedblev afroamerikanerne at være andenrangsborgere i Sydstaterne. *Rekonstruktionen* kom altså ikke til at betyde ligestilling mellem sorte og hvide som man måske kunne tro. Det skulle tage mere end 100 år før den udvikling var tilendebragt.

Læs *Black Codes for St. Landrys amt i Louisiana* (se side 181).

Læs mere om afroamerikanernes lange kamp for ligestilling i kapitel 4. Afroamerikanere: Fra slaveri til en plads på samfundets bund? (se side 175)

1.4 Indvandring og opdyrkning

USA er et immigrantsamfund. Mindre end 1% af den amerikanske befolkning kan i dag karakteriseres som 'native americans' – altså indfødte amerikanere, der er efterkommer af de folkeslag, der beboede det amerikanske kontinent før den europæiske indvandring. Siden de første engelske kolonister slog sig ned på den amerikanske østkyst i begyndelsen af 1600-tallet har landet oplevet en konstant indvandring. Frem til uafhængigheden i 1776

var indvandrerne kolonister. De kom primært fra de europæiske lande, der havde kolonier i Nordamerika – altså England, Frankrig, Holland, Spanien og Sverige. Kolonisterne udvandrede som led i en imperialistisk udvidelse af deres europæiske moderlande. Man oprettede i første omgang handelsstationer og senere hen egentlige kolonier under europæiske flag.

Efter den amerikanske uafhængighed var indvandringen ikke bare forbundet med at forlade sit hjem og prøve lykken i nye omgivelser i *Den Nye Verden*, men også med at skifte fædreland. Gradvist tilegnede nybyggerne sig en ny kultur og tillagde sig en national identitet, der på mange måder var anderledes end deres tidligere europæiske – de blev amerikanere. At USA blev fædreland for en stor forskelligartet gruppe af indvandrere med forskellige sprog, kulturer, religioner, højtider, traditioner og politiske baggrunde er noget af det, der gør USA til et helt unikt land. Der findes ingen historiske fortilfælde, hvor så mange traditioner har blandet sig så hurtigt. Der er ingen eksempler på folkevandringer i den størrelsesorden og i det tempo – som den indvandringsstrøm USA har oplevet siden 1840. USA er derfor et unikt samfundseksperiment, der ofte er blevet omtalt som den store smeltedigel.

Frem til år 1900 var størstedelen af indvandrerne hvide angelsaksiske protestanter. Det vil sige nordeuropæere, ofte med rødder i Tyskland og Storbritannien, der bekendte sig til den protestantiske tro. Det amerikanerne kalder WASP's (White Anglo-Saxon Protestants). Disse hvide protestanter har spillet en afgørende rolle i USA's historie og traditionelt er det denne flertalsgruppering, der har siddet tungt på magten. Der er dog undtagelser, primært den meget store gruppe af katolikker, der rejste fra fattigdom og nød i Irland i tiden efter 1840.

Indvandringen fra 1840 – irsk arbejdskraft og tysk frisind

USA's fortid som engelsk koloni var afgørende for, at det nationale sprog var engelsk og den primære binding til Europa var den tidligere britiske kolonimagt. Men englænderne fik i perioden 1840-60 selskab af godt 1.7 millioner irene. Hovedårsagen til den enorme udvandring fra Irland var hungersnød. Irland var i den periode plaget af kartoffelpest, en slags skimmel, der ødelagde kartoffelhøsten. Ierne blev oftest på Østkysten og bosatte sig i de store byer i den Nordøstlige del af USA, hvor de kom til at spille en afgørende rolle i det politiske, kulturelle og sociale liv. Særligt Boston og New York, men også Baltimore og Philadelphia fik betydelige irske grupperinger. Ierne tilhørte den amerikanske underklasse, og de arbejdede typisk i industrien og i anlægsarbejdet.

En anden gruppe, der fyldte godt i immigrationsstatistikkerne fra 1840 og frem var tyskerne. De var typisk bedre uddannede og havde flere midler til rådighed end irerne. Tyskerne forlod ofte kystbyerne og søgte ind i landet til stater som Ohio, Indiana og Illinois. Den tyske indvandring tog for alvor fart efter en mislykket revolution i 1848, og det betød, at en del af dem var frisindede demokratitilhængere, der var utilfredse med det tyske politiske system. Denne gruppe havde en afgørende stemme i opgøret med slaveriet og stod bag den succesfulde liberale linje i amerikansk politik. Tyskerne udgjorde samlet set den

største gruppe af indvandrere i perioden fra 1850 og frem til 1900, hvor næsten fire millioner tyskere immigrerede.

En af forklaringerne på den store indvandring skal søges i den *Homestead Act*, som blev underskrevet af Abraham Lincoln under Borgerkrigen i 1862. I Hjemstedsloven blev det bestemt, at enhver mand, kvinde eller sort over 21 år kunne få tildelt 65 hektar uopdyrket landbrugsjord, hvis blot de forpligtede sig til at opdyrke jorden i fem år. Loven var først og fremmest et forsøg på at stimulere og styre opdyrkningen af de kæmpemæssige arealer mod vest. Man ville undgå, at en lille gruppe rige plantageejere skulle sætte sig på kæmpe landområder og dermed sprede slaveriet. I stedet ønskede man små selvstændige bønder, der kunne danne grobund for bysamfund, demokratisk deltagelse og økonomisk vækst. Løftet om 65 hektar landbrugsjord kom dog samtidig til at betyde, at håbefulde nord- og vesteuropæere strømmede over Atlanten. I USA var mængden af landbrugsjord enorm, og man manglede arbejdskraft til opdyrkningen – i Europa var forholdene lige omvendt.

De danske udvandrere

Den danske emigration var på et helt andet og langt mere begrænset niveau end fx den irske, tyske og engelske. Men i perioden fra 1870 frem til 1930 fik mere end 310.000 danskere amerikansk statsborgerskab – det svarer faktisk til omtrent ti procent af den daværende befolkning, altså en ganske betydelig udvandring, som Danmark aldrig har kendt magen til. Størst var udvandringen i tiåret 1880-90, hvor mere end 85.000 danskere søgte lykken på den anden side af Atlanten. Baggrunden for den store udvandring skal først og fremmest søges i den hjemlige industrialisering og effektiviseringen af landbruget. Effektiviseringen betød, at de enkelte landbrug blev større og behovet for arbejdskraft mindre. For anden og tredje fødte søn, der ikke stod til at arve familiegården, var udsigten til at drive landbrug dårlig, og det fik mange til at søge lykken som landmænd i de store uopdyrkede områder i USA.

De danske indvandrere bosatte sig – ganske som så mange andre nationaliteter – i bestemte områder, hvor andre ligesindede havde bosat sig. Sjovt nok søgte flertallet af de håbefulde nybyggere ikke til eksotiske og anderledes egne, faktisk var det typisk lige omvendt, de fleste bosatte sig i områder, hvor klimaet – og dermed landbruget – nogenlunde mindede om det man kendte. De fleste danske immigranter bosatte sig således i den nordlige del af midtvesten i stater som Michigan, Wisconsin, Iowa, Minnesota, Nebraska, North Dakota og South Dakota. Senere flyttede mange længere mod vest, og i dag bor langt de fleste amerikanere med danske rødder i Californien.

Opgave: Indvandringen fra 1840

Søg selv information her:

- Det danske udvandrerkiv (udvandrerkivet.dk): indeholder et digitalt arkiv bestående af tusindvis af breve fra immigranter.
- The Danish Immigrant Museum Iowa (danishmuseum.org): et søgbart arkiv med tusindvis af dansksprogede amerikanske aviser (Dannevirke, Danskeren, Den Danske Pioner, Bien m.fl.) fra 1880'erne til i dag.

Hvad kan et materiale som dette bruges til i historisk øjemed?

Find en avisnyhed: redegør for dens indhold og diskuter, hvad den fortæller om dansk-amerikanerne?

The Frontier

Den nye Hjemstedslov sendte mange nybyggere mod vest, og grænsen mellem det datidens amerikanere anså som den opdyrkede og den 'civiliserede' del af kontinentet blev konstant skubbet længere mod vest. Idéen om, at den amerikanske kultur var civiliseret indeholdt samtidig en afvisning af den indianske kultur som uciviliseret. I 1800-tallet mente de fleste, at det var kontinentets skæbne og amerikanernes pligt, at den amerikanske stat skulle sprede sig til at omfatte hele Nordamerika fra kyst til kyst. Det blev ofte gjort til et spørgsmål om at sprede kristendommen og om at civilisere de vilde til gavn for dem selv. Bag ved de påståede pæne hensigter lå der naturligvis en række politiske og økonomiske gevinster. Læs mere om A Manifest Destiny (se side 23).

The Frontier eller grænsen mellem vildmarken og civilisationen er et af de mest omdiskuterede emner i amerikansk historieskrivning. I 1890 erklærede man officielt *The Frontier* for lukket. USA strakte sig nu fra kyst til kyst, og vildmarken var tæmmet. Kort tid efter udgav den amerikanske historiker Frederick Jackson Turner, der selv var vokset op på grænsen til vildmarken sin meget berømte afhandling: *The Significance of the Frontier in American History* (1893). Heri gjorde Turner sig til talsmand for, at det særligt amerikanske: Demokratiet, Forfatningen, ligheden og den aggressive og innovative folkesjæl ikke var importeret fra Europa, den var tværtimod formet i europæernes møde med vildmarken. Det var på grænsen mellem civilisation og vildnis, at drømmene om frihed og lige muligheder var opstået.

Uddrag af forelæsningen: The significance of the Frontier in American History, 1893

¹ Dette er et uddrag af forelæsningen *The significance of the Frontier in American History*, 1893 af Frederick Jackson Turner.

² I en rapport fra lederen af folketællingen i 1890 står følgende vigtige ord: "Til og med 1880 havde landet en bosættelsesgrænse (Frontier); men nu er det ubeboede område blevet så oversået med isolerede nybygger-samfund, at der næppe kan siges at eksistere en grænselinje." [...] Det særegne ved amerikanske institutioner, forfatningen og dens ændringer er, at de har måttet tilpasse sig et ekspanderende folks forandringer – de forandringer, der følger af, at man krydser et kontinent, besejrer et vildnis og overalt i de nye områder gennemfører en udvikling fra grænselandets primitive økonomiske og politiske forhold til storby-samfundets kompleksitet. [...]

³ Udviklingen i det amerikanske samfund er til stadighed begyndt forfra i nybyggerområderne. Denne bestandige genfødsel, denne flydende tilstand, denne ekspansion vespå med dens nye muligheder, dens stadige berøring med primitive samfunds enkelhed skaber de kræfter, som præger den amerikanske folkekarakter. Det centrale område i dette lands historie er ikke Atlanterhavskysten; det er det store Vesten. Historikere og samfundsforskere har i alt for høj grad lagt vægt på vor "germanske oprindelse" (dvs. Nordeuropæiske), alt for lidt på de amerikanske faktorer. Grænselandet har mere end noget andet skabt hurtig og effektiv amerikanisering. [...]

⁴ Grænseområdernes vigtigste påvirkning har været deres fremskyndelse af demokratisk udvikling både her og i Europa. Som før påpeget, beforder grænselandet individualisme. En sammensat samfundsform ændres hurtigt af vildniset til en slags primitiv organisation baseret på familien; tendensen er klart "anti-social": der opstår modvilje mod regulering og især mod direkte kontrol. Skatteopkræveren opfattes som en repræsentant for undertrykkelsen. Denne individualisme har fra starten fremmet demokratiet; de grænsestater, som blev optaget i Unionen i dens første kvarte århundrede, kom ind med demokratiske valgsystemer, som fik afgørende betydning for de "gamle" stater. Udvidelse af stemmeretten blev et centralt krav. [...]

⁵ Så længe der findes gratis jord, findes der mulighed for rigdom, og økonomisk magt sikrer politisk magt. Men det demokrati, der fødes af den frie adgang til jord, stærk i sin selvhævdelse og individualisme, intolerant over for administrativ erfaring og uddannelse, kan presse kravet om den enkeltes frihed ud over rimelighedens grænser og indebære risici såvel som fordele.

Kilde: Frederick Jackson Turner: Forelæsningen "The significance of the Frontier in American History", 1893. Hans Mikael Holt, Poul Møller Petersen, Jens Damm: USA i Støbeskeen, Gyldendal, 1978.

'Fremmede' indvandrere og grænserne lukkes

Omkring 1890 og i særdeleshed fra 1900-1920 skete der et markant skift i indvandringen. Nu begyndte nye grupper af indvandrere at indfinde sig i de amerikanske havne. I særdeleshed italienere, russere og østrig-ungarere. Næsten ni millioner fik statsborgerskab fra 1900-1920. Disse nationers hastige indtog omkring og efter århundredeskiftet betød, at det amerikanske samfund blev mere forskelligartet. De tidligere britiske, tyske og skandinaviske indvandrere fik pludselig selskab af nye kulturer og religioner, og mange af dem så på denne udvikling med stor bekymring. De fleste frygtede, at de nye indvandrergrupper ikke kunne integreres i det amerikanske samfund, og man frygtede, at smeltediglen ville koge over.

De nye immigranter kom af flere årsager. For det første betød effektivisering og automatisering af landbrug og industri stigende arbejdsløshed i Syd- og Østeuropa. For det andet var det blevet billigere, nemmere og mere sikkert at rejse over Atlanten med de nye dampskibe. For det tredje blev især de russiske jøder forfulgt og flygtede derfor fra diskriminering og det, der var værre. Efter ophævelsen af *The Frontier* i 1890 var mulighederne for ekspansion mod vest udtømt. Mængden af uopdyrket landbrugsjord var simpelthen ved at slippe op. Helt konkret betød det, at den fortsatte strøm af indvandrere gav arbejdsgiverne mulighed for at presse lønningerne og fagforeningerne var stort set magtesløse.

Opgave: Udførlige statistikker over indvandringen til USA kan findes i Homeland Securitys: Yearbook of Immigration Statistics 2011

Besøg dhs.gov og søg efter *2011 Yearbook of Immigration Statistics*.

Opgave til rapporten:

- Hvilke store indvandringsbølger har der været i perioden 1820-2011?
- Find begrundelser for nogle af de store udsving i tallene.
- Hvad har indvandringen betydet for udviklingen af den amerikanske befolkningssammensætning?
- Hvad har indvandringen betydet for USA's religiøse sammensætning? (undersøg selv hvilke religioner de forskellige nationaliteter har - Se fx på perioderne 1840-60, 1900-20 eller 1990-2011)
- Hvorfor tror I den store folkevandring fandt/finder sted? (Opdel svaret efter perioder)
- Diskuter hvordan et land der udelukkende består af indvandrere kan hænge sammen?

På Østkysten var der altid nye håbefulde immigranter på jagt efter arbejde, og det var naturligvis med til at vende folkestemningen imod de nye indvandrere. Både venstre- og højrefløjen havde deres argumenter imod indvandringen, der efterhånden fik skylden for flere

og flere samfundsproblemer bl.a. de lave lønninger, arbejdsløsheden og den stigende kriminalitet i byerne. Dernæst var antisemitisme udbredt, og mange protestanter betragtede de nye katolske indvandrere med stor mistillid.

I 1920'erne var utilfredsheden og racismen over for de nye immigranter så stor, at Kongressen gjorde op med et mere end hundrede år gammelt princip om næsten ubegrænset indvandring. Det før så tomme kontinent var nu ved at være fyldt og tålmodigheden med tilflytterne brugt op. Man fastslog, at den årlige immigration fra hvert land maksimalt måtte udgøre to procent af den pågældende nationalitets andel af amerikanere i 1890. Det betød, at indvandringen fra Italien, Østeuropa og Rusland stort set stoppede, da indvandringen fra disse lande først for alvor var begyndt i 1890'erne. Helt konkret betød lovene, at antallet af indvandrere faldt fra 700.000 om året i perioden 1900-24 til omkring 300.000 om året fra 1925-1930 og blot 50.000 om året i 1930'erne.

1.5 Amerikansk udenrigspolitik frem til Første Verdenskrig – isolationisme eller aktivisme?

Amerikansk udenrigspolitik kan meget kort fortalt beskrives som en udvikling fra isolationisme til aktivisme. En isolationistisk udenrigspolitik betyder, at man definerer en snæver interessesfære og derpå afholder sig fra at intervenere eller blande sig i andre landes politik, medmindre det har direkte indflydelse på denne interessesfære. Man isolerer sig. En aktivistisk udenrigspolitik (interventionisme) er det modsatte, altså en politik, hvor man aktivt griber ind i andre landes forhold gennem internationale aftaler, forhandling, økonomiske sanktioner eller i sidste ende militærintervention, for på den måde at forme verden efter ens egne politiske, økonomiske eller ideologiske interesser. USA har i sin snart 250-årige historie gennemgået en udvikling fra at være en lille, løst organiseret enklave af tidligere engelske kolonier uden større militærmagt til at være verdens uden sammenligning førende militærmagt. Denne udvikling har, meget naturligt, været med til at sætte rammerne for den amerikanske ageren i verden.

Den første periode i amerikanske udenrigspolitik bar præg af landets fortid som tidligere britiske kolonier. Det betød, at der var en udbredt skepsis over for kolonialisme og imperialisme og en grundlæggende modstand mod at blande sig unødigt i andre suveræne staters forhold. I særdeleshed i europæiske forhold. *Uafhængighedserklæringen* er i sagens natur et opgør med den europæiske kolonialisme og et krav om "regeringer, hvis retfærdige magt hviler på de styredes samtykke". Den amerikanske udenrigspolitik blev udtrykt i en berømt doktrin fra 1823, der har fået navn efter den daværende præsident James Monroe. *Monroedoktrinen* fastslog, at USA ikke ville blande sig i interne europæiske forhold, men at man betragtede Nord- og Sydamerika som amerikansk interessesfære, og at enhver fremtidig (europæisk) intervention på det amerikanske kontinent ville blive betragtet som en fjendtlighed. Heri lå samtidig en accept af de eksisterende europæiske kolonibesiddelser. På den måde delte USA verden op i *Den Nye Verden* og den gamle, og vejen var banet for, at USA kunne etablere sig som stormagt på det amerikanske kontinent. *Monroedoktri-*

nen skal ses i lyset af de igangværende befrielseskrige i Latinamerika, hvor befolkningerne i løbet af 1820'erne løsrev sig fra de tidligere spanske og portugisiske kolonistyrer.

Spørgsmålet om, hvorvidt USA grundlæggende kan opfattes som modstander af kolonialisme og imperialism er omdiskuteret. På trods af frihedstankerne i Uafhængighedserklæringen kan hele idéen om en amerikansk stat opfattes som imperialistisk. I særdeleshed var tanken om *Manifest Destiny* dvs., at det var Guds vilje, at den amerikanske stat skulle sprede sig fra kyst til kyst, jo umiskendeligt ikke helt i tråd med de pæne tanker om de styredes samtykke. Tilbagetrængningen af indianerne til små reservater, indlemmelsen af de tidligere spanske koloniområder og købet af Alaska, kan opfattes som en sulten imperialistisk amerikansk stats endog meget aktivistiske udenrigspolitik. Amerikansk udenrigspolitik i perioden mellem uafhængigheden og slutningen af 1800-tallet afgrænsede sig til primært at sikre den amerikanske magtposition i *Den Nye Verden* uden at blande sig unødigt i de europæiske stormagters forhold.

“ Fra de første nybyggere ankom fra England til Virginia og begyndte at rejse vestpå, var det en imperialistisk nation, en erobrende nation.

Paul Kennedy britisk historie professor på det anerkendte amerikanske universitet Yale i New York Times 31. marts 2002.

Læs mere om A Manifest Destiny (se side 23).

Diskussion: Anti-imperialistisk eller imperialistisk grundlag?

Hvorfor kan den amerikanske føderation både hævdes at bygge på et anti-imperialistisk og et imperialistisk grundlag? Hvilken antagelse mener du er mest korrekt? – Begrund dit svar.

En pragtfuld lille krig der fødte en stormagt

Den amerikanske tradition for ikke at blande sig i oversøiske forhold holdt ikke meget læn- gere end det tog at udbrede den amerikanske stat fra kyst til kyst. I 1890 erklærede man The Frontier lukket, og USA spredte sig officielt fra kyst til kyst. Allerede tre år senere delt- og amerikanske tropper i et statskup på Hawaii. I 1898 annekterede USA øgruppen, og ud- videde på den måde sine muligheder for at agere som flådestormagt i Stillehavet. I april samme år erklærede USA krig mod Spanien. Formålet med krigen var i første omgang anti- imperialistisk, man ville befri Cuba fra det undertrykkende spanske kolonierredømme. Cubanerne havde gennem et par år gjort oprør og sagen fyldte meget i den amerikanske sensationspresse, hvor en anti-imperialistisk stemning havde bredt sig.

Krigen blev kortvarig. Allerede i sommeren 1898 var fredsforhandlingerne i gang, og der blev underskrevet en traktat i december samme år. Traktaten kom overordnet til at betyde to ting: For det første, at Spaniens tid som koloniimperium var ovre, og for det andet, at

USA's tid som international stormagt var begyndt. Spanien måtte afstå Cuba, der blev uafhængigt, men underlagt en slags amerikansk opsyn. Dernæst måtte spanierne afstå Puerto Rico i det Caribiske Hav og Stillehavsøriget Guam. Endelig købte USA det store Filippinske ørige for 20 millioner \$ af de slagte spaniere. Krigen kostede kun 345 amerikanske liv og udbyttet gjorde med ét USA til en stormagt med vigtige flådebaser spredt over store dele af Stillehavet og en række lydstater og territorier i det Caribiske Hav. Den totale amerikanske sejr fik udenrigsministeren John Hay til at omtale krigen som *"en pragtfuld lille krig"* en beskrivelse, der siden bed sig fast i amerikanernes bevidsthed.

Kort over amerikansk imperialisme omkr. år 1900

På hjemmefronten mødte den nye imperialistiske politik, stor modstand, særligt i intellektuelle kredse. I 1898 blev der oprettet en anti-imperialistisk liga, som ivrigt kæmpede imod den nye rolle USA havde påtaget sig. Ikke desto mindre indledte USA en ny aktivistisk udenrigspolitik, hvor USA ofte blandede sig i sine nabolandes forhold. I perioden fra 1903-1925 intervererede amerikansk militær i latinamerikanske lande 24 gange, i de fleste tilfælde for at sikre, at lån blev tilbagebetalt eller for at beskytte amerikanske firmaers interesser imod revolutioner eller nationaliseringer. Honduras, Dominikanske Republik, Cuba, Nicaragua, Panama, Haiti, Mexico og Guatemala oplevede alle amerikanske militærinterventioner.

Det mest kendte eksempel er nok den amerikanske indgriben i den colombianske provins Panama i 1903. Her ønskede USA, af handelsmæssige og militærstrategiske årsager at etablere en kanal mellem Atlanterhavet og Stillehavet. Colombia var ikke interesseret i at sælge området og det resulterede i, at den amerikanske flåde efter en opstand i provinsen straks greb ind og forhindrede det colombianske militær i at nedkæmpe oprøret. Kanalen stod færdig i 1914 og var under amerikansk kontrol frem til 1999.

Hvid Mands Byrde

Digtet **Hvid Mands Byrde** blev skrevet af den kendte britiske digter Rudyard Kipling, der i dag er mest kendt for at have skrevet **Junglebogen**. Digtet blev skrevet i anledning af den amerikanske overtagelse af **Filippinerne**, som en opfordring til, at også amerikanerne måtte tage del i det store ansvar, der hvilede på klodens civiliserede folk.

- 1 Saa løft en hvid Mands Byrde -
Send ud den bedste Søn -
At tjene andre Racer
For en Landflygtigs Løn;
Hos rådvildt Folk og vilde
At tage tunge Tørn -
En tvær og kuert Stamme
Halvt Djævle og halvt Børn.
- 2 Saa løft en hvid Mands Byrde
Lær tålsomt at se til
Og sløre Rædslen's Trussel
Og sløve Hovmods spil;
Ved åbenlys Forklaring
Et hundred Gange mindst
At søge andres Fordel
Og skaffe dem Gevinst.
- 3 Så løft en hvid Mands Byrde
Den vilde Krig for Fred -
Fyld Hungersnødens Munde
Og slå al Sygdom ned;
Og når et Mål er nærved,
Et Mål for andres Vel,
Se Døs og hedensk Dårskab
Slå ned hvert Håb om Held.
- 4 Saa løft en hvid Mands Byrde
Ej Fyrsters gyldne Magt,
Men slid som Gadefejr, -
En Hverdag uden Pragt.
De Havne I ej bruger,
De Veje I ej går,
Byg dem af Liv, I lever,
Og af den Død I får.
- 5 Saa løft en hvid Mands Byrde
Høst Lønnen og vær glad:
Fra dem, I hjælper: Vrede
Fra dem, I vogter: Had-
Fra dem, I (langsomt!) lokker
Mod Lyset: Hyl, besat:
"Hvi drev I os af Trældom"
Og sød, ægyptisk Nat?"
- 6 Saa løft en hvid Mands Byrde
Og ingen mindre Sag -
Og tal ej højt om Frihed.
Det røber, man er svag.
Tal højlydt eller sagte,
Lad falde eller stå
Det måler tavst Folk Eder
Og Eders Guder på.
- 7 Saa løft en hvid Mands Byrde
Læg Barsedrømmen bort -
Om Lauren let i Hænde,
Og Æren uden Tort.
Da vinder Eders Manddom,
Når trælse år svandt hen,
En Hyldest, kølig skærpet,
En dom fra Ligemænd.

Rudyard Kipling: The White Man's Burden, 1899. Tom Kristensen: Digte. Gyldendal, 1942.

“ Vesten vandt ikke verden gennem sine overlegne idéer, værdier eller religion (kun få medlemmer af andre religioner konverterede), men snarere ved sin overlegenhed i at anvende organiseret vold. Vesterlændinge glemmer ofte dette faktum, det gør ikke-vesterlændinge aldrig.

Samuel P. Huntington, nu afdød amerikansk politolog fra det anerkendte amerikanske universitet Harvard i The Clash of Civilisations and the Remaking of World Order 1996.

Erklæring fra Den amerikanske Anti imperialistiske Liga

- 1 Vi anser den politik, der kaldes imperialism, som fjendtlig over for friheden og som grænsende til militarisme, et onde, som det tjener os til ære, at vi har holdt os fri af. Vi beklager, at det i Washingtons og Lincolns land igen er blevet nødvendigt at bekræfte, at alle mennesker uanset race og hudfarve, har retten til liv, frihed og til at søge lykken. Vi fastholder, at regeringer får retten til magten i kraft af de regeredes samtykke. Vi insisterer på, at undertrykkelse af et hvilket som helst folk er ”forbryderisk aggression” og i åbenbar strid med vores regerings udtrykkelige principper.
- 2 Vi fordømmer oprigtigt den nuværende administrations politik i Filippinerne. Den forsøger at slukke ånden fra 1776² på disse øer. Vi begræder ofret af vore soldater og søfolk, hvis tapperhed fortjener beundring selv i en uretfærdig krig. Vi fordømmer nedslagtning af filippinere som en unødvendig rædsel. Vi protesterer mod udvidelsen af amerikansk suverænitet med spanske metoder.
- 3 Vi kræver et øjeblikkeligt ophør af krigen mod frihed, påbegyndt af Spanien og videreført af os. Vi opfordrer til, at Kongressen straks indkaldes for at meddele Filippinerne, at vores mål er at indrømme dem den uafhængighed, som de så længe har kæmpet for, og som retmæssigt er deres.
- 4 USA har altid protesteret mod den doktrin i international lov, der tillader den stærkes undertrykkelse af den svage. En selvstændig stat kan ikke påtage sig suverænitet over et uvilligt folk. USA kan ikke handle ud fra den gamle kætterske lære, at magt er ret.

Platform of the American Antimperialist League, 1899. Forfatteroversættelse.

USA og Første Verdenskrig

Den generelle modvilje mod at blande sig i interne europæiske stridigheder var dybt rod-fæstet i amerikanerne, og med udgangspunkt i den amerikanske befolkningssammensætning var princippet formentlig ganske fornuftigt. Den amerikanske befolkning bestod pri-

2. Uafhængighedserklæringen (se side 21).

mært af udvandrere fra de europæiske lande. Enhver indgriben i europæiske forhold ville altså kunne skabe splid imellem de forskellige befolkningsgrupper og true den skrøbelige amerikanske sammenhængskraft. Det var derfor helt naturligt, at USA i første omgang holdt sig ude af konflikten da Første Verdenskrig, brød ud i 1914. Første Verdenskrig var en konflikt om koloni-, flåde- og handelsinteresser imellem to europæiske stormagtskoalitioner Rusland, England, Frankrig (Ententemagterne) på den ene side og Tyskland og Østrig-Ungarn (Centralmagterne) på den anden. I 1916 gik den siddende præsident Demokraten Woodrow Wilson sågar til valg under sloganet "*He Kept Us out of War*" (- *Han holdt os ude af krigen*), et løfte det skulle vise sig han ikke kunne holde fremadrettet.

På grund af en række diplomatiske uoverensstemmelse erklærede USA d. 2. april 1917 krig mod Tyskland og Østrig-Ungarn og brød på den måde med den århundrede lange traditionen for ikke at blande sig i interne europæiske stridigheder. Den amerikanske intervention lod vente på sig, og de første amerikanske tropper blev først indsat i Frankrig i foråret 1918 omtrent et år efter krigserklæringen. Til gengæld var den amerikansk offensiv storstilet og succesfuld: fra maj 1918 kom der 250.000 soldater om måneden, og de friske amerikanske tropper fik afgørende indflydelse på krigens gang. Allerede i løbet af sommeren stod det klart, at tyskerne var ved at miste grebet om krigen. I november samme år blev der underskrevet en fredsaftale, der var ensbetydende med Tysklands totale overgivelse. Krigen kostede omtrent 115.000 amerikanere livet.

Den amerikanske præsident Wilson mødte op til de efterfølgende fredsforhandlinger i Versailles med en 14 punkts plan, der skulle danne grundlaget for en ny, og med amerikanske øjne bedre, international orden. Hovedlinjerne i Wilson krav var et definitivt brud med den amerikanske isolationisme:

- Fredsforhandlinger skulle foregå i fuld offentlighed
- Fri handel mellem alle lande, ophævelse af alle handelsskranker
- Nedrustning
- En ordning af kolonispørgsmålet som både tilgodeså lokalbefolkningerne og deres kolonimagters interesser
- Grænsedragningerne efter krigen skulle baseres på folkenes ret til selvbestemmelse
- Oprettelsen af et Folkenes Forbund

Wilson nød stor popularitet blandt de europæiske befolkninger, men fik alligevel kun delvis opbakning til sine 14 punkter. England og Frankrig, der havde lidt langt større tab end amerikanerne ønskede en højere krigsskadeerstatning fra Tyskland end amerikanerne havde lagt op til, og løsningerne på kolonispørgsmålet blev heller ikke så progressive, som amerikanerne havde lagt op til. Til gengæld blev Folkeforbundet oprettet som et nyt fælles internationalt samarbejdsorgan. En amerikansk tilslutning til dette ville betyde et farvel til Monroe-doktrinen og den isolationistiske politik. Hjemme i USA led Wilson sin politiske karrieres største nederlag, da det Republikanske flertal i Kongressen nægtede at ratificere den fredstraktat, parterne var blevet enige om i Versailles. Det resulterede i, at USA endte med at stå uden for Folkeforbundet på trods af, at det var blevet til på amerikansk initiativ.

Mange amerikanere havde næret håb om, at sejren i Første Verdenskrig ville betyde, at frihed og demokrati kunne sprede sig i Europa. Det viste sig ikke at holde stik. Allerede under krigen blev Rusland kommunistisk og i løbet af mellemkrigstiden vandt fascismen og nazismen frem i Italien, Tyskland og Spanien. Den generelle desillusion over krigens mange rædsler og barske natur ledte til, at USA igen fokuserede sin udenrigspolitik på at forsvare landets og amerikanske firmaers økonomiske interesser i Latinamerika.

Liberalismen – forsvar for det frie marked

I 1600- og 1700-tallets førindustrielle samfund havde den økonomiske aktivitet i høj grad været reguleret af staten. Den økonomiske tænkning, der kaldes merkantilismen, byggede på, at et lands fremgang og velstand var bedst tjent med en aktiv statslig styring, der støttede og beskyttede landets handel og produktion. (se s. 186) De forskellige håndværk havde været organiseret i lav, og håndværksproduktion uden for byerne var i almindelighed forbudt. I nogen tilfælde havde enkelte virksomheder ligefrem monopol på fremstilling af bestemte varer. Udenrigshandel var kontrolleret på mange måder, og handelen var hæmmet af toldpålæg.

I Storbritannien havde den merkantilistiske regulering været mindre udbredt end i f.eks. Frankrig, men staten havde ikke desto mindre beskyttet landets erhvervsliv. Engelske varer havde monopol

i engelske kolonier, billigt indiske bomuldstøj måtte ikke konkurrere med engelske tekstiler, og importeret korn fik ikke lov til at presse kornpriserne nedad til skade for de store godsejere.

I slutningen af 1700-tallet blev denne politik udfordret af en ny økonomisk tænkning, liberalismen, hvis hovedfigur var Adam Smith, der i 1776 udgav et banebrydende værk, kaldet "The Wealth of Nations". Heri rejste han tvivl om visdommen i statslig regulering. Han hævdede, at staten ved at gribe regulerende ind i den frie økonomiske aktivitet ikke ville skabe mere, men sandsynligvis mindre velstand i samfundet. Han mente, at et frit marked, hvor alle konkurrerede på lige fod, alt i alt ville bringe størst velstand til samfundet.

6. Adam Smith i "The Wealth of Nations", 1776

"Ved at forhindre import af udenlandske varer, der kan produceres herhjemme, ved høj told eller ved direkte importforbud, sikrer man mere eller mindre monopol på hjemmemarkedet for det erhverv, der fremstiller dem. ...

Der kan ikke herske tvivl om, at dette monopol på hjemmemarkedet ofte er en stor opmuntring for det bestemte erhverv, der nyder godt af det, og at det ofte resulterer i, at det beskæftiger mere af samfundets arbejdskraft og kapital, end det ellers ville have gjort. Men om det virker i retning af at øge den samlede virksomhed i landet eller giver denne virksomhed den mest fordelagtige retning – det er slet ikke sikkert.

Et lands samlede virksomhed kan aldrig overstige, hvad landets kapital er i stand til at beskæftige ... Ingen handelsreguleringer kan forøge omfanget af virksomhed ud over, hvad dets kapital kan opretholde. De kan kun lede en del af den i en retning, den ellers ikke ville have taget; og det er slet ikke sikkert, at denne kunstige retning kan formodes at være mere fordelagtig for landet end den, den ellers ville have taget. ... Hver enkelt individ anstrenger sig hele tiden for at finde den mest fordelagtige anvendelse af sin kapital. Han har sin egen fordel for øje, ikke landets. Det er rigtigt. Men hans stræben efter egen fordel leder ham naturligt – eller mere præcist med nødvendighed – til at foretrække den anvendelse, der er mest fordelagtig for landet."

Producenternes indbyrdes konkurrence ville presse dem til at producere stadigt bedre og mere effektivt. Virksomheder, der ikke kunne klare sig i konkurrencen, måtte så lukke, og virksomhedsejeren måtte søge andre og mere profitable anvendelser for sin kapital. Også blandt arbejdere skulle konkurrencen herske. Så ville hver enkelt finde den form for virksomhed, han eller hun egnede sig bedst til. Markedet bestemte en vares pris gennem udbud og efterspørgsel, og priserne var "signaler" til producenterne. Var der mangel på en vare, ville prisen stige, og det ville få kapitalisterne til at begynde at producere mere af den pågældende vare, indtil udbud og efterspørgsel atter var

Liberalisternes krav om international frihandel blev i England imødegået af de konservative, der mente, at de billige udenlandske varer ville udkonkurrere den indenlandske produktion, så befolkningen ikke havde penge at købe for. Anti-frihandelspropaganda fra slutningen af 1800-tallet.

i balance. Således ville markedet – som en ”usynlig hånd” – sørge for den bedst mulige udnyttelse af et lands kapital og arbejdskraft og for, at befolkningens behov blev dækket.

Også arbejdskraft var en vare, der skulle udbydes på det frie arbejdsmarked, og lønnen var prisen på arbejde. Den skulle altså også bestemmes af udbud og efterspørgsel. Hvis arbejderne forsøgte at slutte sig sammen i fagforeninger for at presse deres løn i vejret, var det et indgreb i det frie marked, hvor arbejderne jo skulle konkurrere indbyrdes.

Med den økonomiske liberalisme som våben arbejdede den ny klasse af kapitalister for at få afviklet handelsreguleringer og toldpålæg. De var tilhængere af frihandel, for det gav de største udfoldelsesmuligheder for deres virksomhed. De vandt betydelige sejre. En af de største var, at beskyttelsen af det engelske landbrug faldt væk i 1846. De såkaldte kornlove havde holdt priserne på korn oppe ved at lægge told på importeret korn, men derved steg også arbejderens leveomkostninger, og det pressede lønningerne opad.

Der var dog grænser for liberalisternes frihandelsønsker. De var slet ikke utilfredse med, at lovgivningen beskyttede engelsk eksport til deres kolonier.

Den industrielle revolution som "take-off"

Den amerikanske økonom W. W. Rostow (1916-2003) beskrev den industrielle revolution som et brud med et økonomisk set traditionelt og statisk samfund og overgangen til en dynamisk økonomi med vedvarende økonomisk vækst.

Rostow arbejdede med flere stadier, som han mente, de moderne industrialiserede samfund havde gennemlevet. Det første stadium var det traditionelle samfund, hvor der var ringe eller ingen vækst. Det var f.eks. de europæiske middelaldersamfund. Det andet stadium var forstadiet til take-off, hvor der opstod "øer" af handelskapitalistisk virksomhed, og hvor der voksede en klasse af foretagsomme forretningsfolk frem. Her begyndte en vis økonomisk vækst, og investeringerne i produktion vokser. Det var Storbritannien i 1600- og 1700-tallet.

Hvis et samfund skulle komme fra dette forstadium til et take-off, krævede det, at investeringerne i samfundet blev hævet markant. Rostow taler om, at et samfund skal op på at investere 10% af sit nationalprodukt i ny produktion. Når og hvis et samfund når op på det, sker der et "take-off". Væksten bliver selvforstærkende og fører til en moden kapitalisme med et højt masseforbrug.

10. W. W. Rostow om "take-off", 1960

"Under "take-off" udvider nye industrier hastigt og giver profitter, som for en stor dels vedkommende geninvesteres i nye fabrikker. Disse nye industrier stimulerer igen fremvæksten af byområder og af andre moderne fabrikker i kraft af deres hastigt voksende behov for fabriksarbejdere, for de former for service, arbejderne har brug for, og for andre varer. Hele denne ekspansionsproces i den moderne sektor giver forøget indkomst til dem, der ikke alene sparer meget op, men som også stiller deres opsparing til rådighed for dem, der er aktive i den moderne sektors aktiviteter. ...

Man kan omtrentlig placere Storbritanniens take-off til de to årtier efter 1783, Frankrigs og USAs til årene efter 1860, Tysklands til den tredje fjerdedel af det 19. århundrede."

Industrialiseringens anden fase 1850-1900

Man kalder ofte udviklingen i slutningen af 1800-tallet for den anden fase i den industrielle revolution. I denne periode skete der endnu større teknologiske fremskridt end dem, man oplevede i den første fase, og nye industrigrene opstod. Dampmaskiner blev suppleret med gasmaskiner, elektriciteten blev anvendelig som energi (1879). Benzinmotoren blev udviklet, så de første biler begyndte at køre i 1880'erne, og brødrene Wright foretog den første flyvning 1903. Man fik telegrafi allerede i 1844 og telefoni i 1870'erne.

Den industrielle udvikling havde bredt sig til mange europæiske lande og til USA. I Europa var det først Belgien og Frankrig, der tog ved lære af Storbritannien, men det blev Tyskland, som blev den største europæiske konkurrent. Mod århundredets slutning havde både Tyskland og USA overhalet Storbritannien, der nu kun var verdens tredjestørste industrimagt. Omkring 1900 stod USA for 36% af den samlede industriproduktion i verden, Tyskland for 16% og Storbritannien kun for 14%.

USAs økonomiske mirakel

Mens krigen førte til ødelæggelser i syd, betød den industriel vækst i nord. Efter krigen nød industrien godt af en meget protektionistisk toldpolitik og en næsten fuldstændig frihed for lovregulering indadtil.

De øvrige betingelser for økonomisk vækst var optimale. Der var fremragende landbrugsjord til rådighed i næsten ubegrænsede mængder. Der var råvareforekomster af næsten enhver tænkelig art, og indvandring fra Europa bragte til stadighed nye forsyninger af arbejdskraft. Floder, kanaler og jernbaner bandt de forskellige regioner sammen i øst, og i 1869 blev den første jernbaneforbindelse fra Atlanterhavskysten til Stillehavskysten færdig – senere kom der yderligere fire såkaldte ”transkontinentale” banelinjer til. Hele det ”vilde Vesten” blev taget i besiddelse af nybyggere, og indianerne blev drevet sammen i reservater. Fra 1850 til 1900 næsten tredobledes det dyrkede areal (fra 119 mio. ha til 339 mio. ha), og værdien af industriproduktionen blev 7-doblet.

På næsten alle teknologiske og industrielle områder blev USA nu førende på verdensplan. Det første el-kraftværk byggedes i New York i 1882, og i 1887 begyndte driften af eldrevne sporvogne. Det gav grundlag for en helt ny industri. Olieindustrien begyndte så småt omkring 1870 og var vokset til en kæmpeindustri omkring 1900. Bilindustrien var i sin spæde start i 1890’erne, men i 1909 begyndte Henry Ford at serieproducere en enkel og billig model – Ford T, som menigmand havde råd til. Henry Fords revolutionerende samlebåndsproduktion blev efterlignet i mange andre industrier.

Der er mange rent økonomiske årsager til den enestående amerikanske udvikling, men flere – ikke mindst amerikanske – historikere fremhæver også betydningen af en særlig amerikansk mentalitet. Den skulle være karakteriseret ved individualisme, foretagsomhed og respekt for rigdom og forretningsmæssig succes, og i forbindelse hermed også overbevisningen om, at muligheden for økonomisk succes var åben for alle, der havde modet og viljen. Denne mentalitet opfattes som et produkt af USAs særlige historie som et indvandrerland, skabt af nybyggere. Frederick J. Turner (1861–1932) hævdede således, at den var skabt af "the frontier", den grænse mellem vildmarken og det bebyggede land, som i 1800-tallet til stadighed blev forskudt mod vest. Livet som nybygger ved denne "frontier" skabte handlekraftige, frihedselskende, individualistisk indstillede mennesker, der udnyttede de muligheder, der fandtes i form af fri, ubeboet jord. Ekspansion – både i rent territorial forstand og i økonomisk forstand – blev en naturlig tilstand. Andre historikere trækker det historiske perspektiv endnu længere tilbage, når de skal forklare den særlige amerikanske mentalitet.

12. Den amerikanske historiker Henry B. Parkes, 1954

"Lige fra den første bosættelse i 1600-tallet havde amerikanerne først og fremmest været optaget af den opgave at tæmme vildmarken og tvinge den til at tjene menneskets behov, og de var kommet til at anse økonomisk foretagsomhed og økonomiske bedrifter for noget særligt beundringsværdigt. ... Denne holdning var blevet kraftigt styrket af den tro, mange amerikanere havde bragt med sig fra Europa. Calvinismen havde lært dem at lægge sig efter driftighed og hårdt arbejde og havde givet religiøs accept af forretningsmandens aktiviteter. ... I Adam Smith og andre klassiske økonomers skrifter (fremgik det), at den enkelte bedst kunne bidrage til civilisationens fremgang ved at hengive sig til ophobning af rigdom. Således var vanerne, erhvervede ved koloniseringen af kontinentet, og værdierne i 1600-tallets calvinisme og 1700-tallets liberalisme forbundet og frembragte en national mentalitet, der glorificerede den succesrige forretningsmand som samfundets mest nyttige medlem."

Tabel 2.5 Befolkningsstørrelse og immigranter 1790-2000

År	Befolkning	Vækst i %	Antal immigranter	Antal stater
1790	3.929.214		Ingen pålidelige data	13
1800	5.308.483	35,1	Ingen pålidelige data	16
1810	7.239.881	36,4	Ingen pålidelige data	17
1820	9.638.453	33,1	Ingen pålidelige data	23
1830	12.866.020	33,5	143.439 (siden 1820)	24
1840	17.069.453	32,7	599.125 (siden 1830)	26
1850	23.191.876	35,9	1.713.251 (siden 1840)	31
1860	31.443.321	35,6	2.598.214 (siden 1850)	33
1870	39.818.449	26,6	2.314.824 (siden 1860)	37
1880	50.155.783	26,0	2.812.191 (siden 1870)	38
1890	62.947.714	25,5	5.246.613 (siden 1880)	44
1900	75.994.575	20,7	3.687.564 (siden 1890)	45
1910	91.972.266	21,0	8.795.386 (siden 1900)	46
1920	105.710.620	14,9	5.735.811 (siden 1910)	48
1930	122.775.046	16,1	4.107.209 (siden 1920)	48
1940	131.669.275	7,2	528.431 (siden 1930)	48
1950	150.697.361	14,5	1.035.039 (siden 1940)	48
1960	179.323.175	19,0	2.515.479 (siden 1950)	50
1970	203.235.298	13,3	3.321.677 (siden 1960)	50
1980	226.504.825	11,4	4.493.314 (siden 1970)	50
1985	237.839.000	5,0	-	50
1990	250.122.000	5,2	7.338.062 (siden 1980)	50
1995	263.411.707	5,3	-	50
2000	281.421.906	6,8	7.605.068 (siden 1990)	50

Tabellen viser den dramatiske vækst, der har været af USA's befolkning og størrelse. Selv om USA's geografi mere eller mindre ligger fast nu, så er befolkningsvæksten stadigvæk massiv. Dertil kommer et ukendt antal mennesker, der opholder sig illegalt i USA. En nation, der vokser, som USA altid har gjort det, er også en nation i konstant forvandling.

Kilde: American Census

Tabel 2.6 Fattigdom, kriminalitet, indbyggertal og indkomst 2002-04

Område	Indbyggere (mio.)	Gennemsnitindkomst i \$ Median 2002-04	Antal fattige i % Median 2002-04	Voldelig kriminalitet ¹ Pr. 100.000 indbyggere 2002
Alabama	4,5	38.111	15,5	444
Alaska	0,6	54.627	9,2	563
Arizona	5,6	42.590	13,8	553
Arkansas	2,7	33.948	17,6	424
California	35,5	49.894	13,2	593
Colorado	4,5	51.022	9,8	352
Connecticut	3,4	55.970	8,8	311
Delaware	0,8	50.152	8,5	599
District of Columbia	0,5	43.573	16,8	1.633
Florida	17	40.171	12,3	770
Georgia	8,6	43.217	12,0	459
Hawaii	1,2	53.123	9,7	262
Idaho	1,3	42.519	10,5	255
Illinois	12,6	45.787	12,5	621
Indiana	6,1	43.003	10,2	357
Iowa	2,9	43.042	9,7	286
Kansas	2,7	43.725	10,7	377
Kentucky	4,1	37.396	15,4	279
Louisiana	4,4	35.523	17	662
Maine	1,3	39.395	12,2	108
Maryland	5,5	56.763	8,6	770
Massachusetts	6,4	52.354	9,8	484
Michigan	10	44.476	12,1	540
Minnesota	5	55.914	7	268
Mississippi	2,8	33.659	17,7	343
Missouri	5,7	43.988	10,9	539
Montana	0,9	35.201	14,3	352
Nebraska	1,7	44.623	9,9	314
Nevada	2,2	46.984	10,2	638
New Hampshire	1,2	57.352	5,7	161
New Jersey	8,6	56.772	8,2	375
New Mexico	1,8	37.587	17,5	740
New York	19,1	44.228	14,4	496
North Carolina	8,4	39.000	14,8	470
North Dakota	0,6	39.594	10,3	78
Ohio	11,4	44.160	10,8	351
Oklahoma	3,5	38.281	12,6	503
Oregon	3,5	42.617	11,7	292
Pennsylvania	12,3	44.286	10,4	402
Rhode Island	1	46.199	11,3	285
South Carolina	4,1	39.326	14,0	822
South Dakota	0,7	40.518	12,5	177
Tennessee	5,8	38.550	14,9	717
Texas	22,1	41.275	16,4	579
Utah	2,3	50.614	9,6	237
Vermont	0,6	45.692	8,8	107
Virginia	7,3	53.275	9,8	291
Washington	6,1	48.688	11,7	345
West Virginia	1,8	32.589	16,1	234
Wisconsin	5,4	47.220	10,2	225
Wyoming	0,5	43.641	9,6	274
USA	290	44.473	12,4	495

1) Dækker mord, voldtægt, røveri og overfald

Kilde: American Census

Tabellen viser regionale forskelle inden for fattigdom, kriminalitet, indbyggerantal og indkomst.

TEKST 44:

Sydstatsflag fjernet 2000

Journalisten Erik Ettrup skriver i en artikel i Dagbladet Politiken den 14. april 2000 om South Carolinas endelige opgør med det flag, som mange ser som et symbol på slaveriet. Det drejer sig om Sydstatshærens krigsflag og ikke Konføderationens statsflag.

139 år efter at den amerikanske borgerkrig blev indledt, har det lokale senat i staten South Carolina besluttet at fjerne sydstaternes flag fra masten på kuplen over den lovgivende forsamling. Få timer forinden havde repræsentanternes hus i samme forsamling besluttet som den sidste stat i USA at gøre Martin Luther Kings dødsdag til helligdag.

Specielt flagdebatten har været op-hedet, fordi sydstatsflaget af den sorte befolkning og en stor del af den hvide har været betragtet som symbol på slaveriet. NAACP, Den Nationale Sammenslutning til Fremme af Farvedes Vilkår har længe boykottet South Carolina til skade for erhvervslivet.

Fjernelsen af flaget er besluttet som et kompromis. Sydstatsflaget fjernes fra toppen af den lovgivende forsamling i Columbia, hvor det stort set kan ses i hele byen. I stedet er også de sorte medlemmer af senatet gået med til, at flaget – der blev brugt af den oprørske hær fra Virginia under borgerkrigen – anbringes på en flagstang ved siden af et monument, der er rejst til minde om de sydstatssoldater, der døde under borgerkrigen.

Sydstatsflaget blev hejst under det

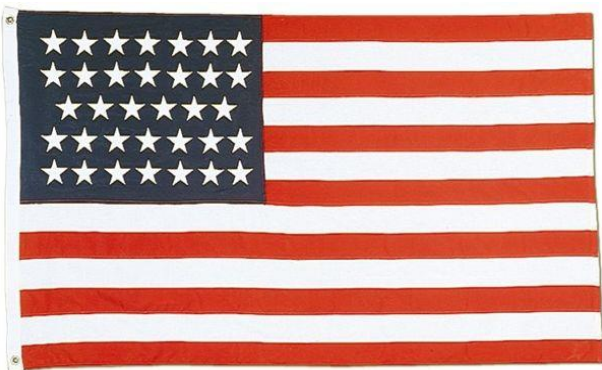
Georgia provokerede mange amerikanere ved i 1956 ligesom Mississippi at optage Konføderationens krigsflag i sit statsflag. I 1994 blev der offentliggjort en undersøgelse, der hævdede, at 90% af de hvide og 68% af de sorte i USA ikke følte sig provokerede af brugen af Konføderationens symboler. Alligevel vedtog Georgias lovgivende forsamling i 2001 efter pres fra bl.a. sorte grupper at ændre statens flag. Kritikerne ønskede helt at fjerne Sydstaternes krigsflag fra Georgias statsflag, men i stedet blev der indgået et kompromis, hvor sydstatsflaget bibeholdes i statsflaget i formindsket udgave og sammen med fire andre flag med tilknytning til Georgias historie.

amerikanske flag og statsflaget i 1961, 100 år efter at borgerkrigen indledtes. Det blev også et symbol på South Carolinas modstand mod borgerrettighedsbevægelsen i 1960erne.

Presset for at få flaget fjernet er ikke alene kommet fra den sorte befolkning i staten. Næsten alle erhvervsvirksomheder og religiøse grupper har opfordret til, at det blev fjernet både af økonomiske og moralske grunde. For nogle uger siden marcherede 10.000 mennesker de 200 km fra statens største by Charleston ved Atlanterhavs-kysten til Columbia i protest mod flaget.

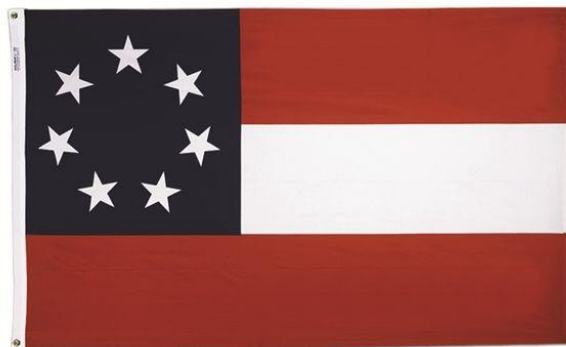
Fjernelsen af flaget blev vedtaget med 36 stemmer mod syv, der alle var hvide senatorer.

De vigtigste flag fra borgerkrigen

USA's national flag (*Stars and Stripes*).
De 34 stjerner symboliserer de 34 stater som USA i 1861 bestod af (inklusive de løsrævede sydstater).
Flaget blev under hele borgerkrigen også brugt som krigsflag for nordstaterne.

I dag er der 50 stater, og derfor 50 stjerner.
De 13 rød/hvide striber symboliserer de 13 originale stater (Thirteen Colonies).

CSA's national flag (*Stars and Bars*).
De 7 stjerner symboliserer de syv stater der løsrævede sig fra unionen. Der kom senere flere til, men dette er det originale flag.

Efter det første større slag, stod det klart, at flaget på slagmarken meget nemt forveksledes med Stars and Stripes. Derfor begyndte sydstatshæren at bruge et særligt krigsflag

Sydstaternes krigsflag (*Confederate Battle Flag*) blev taget i brug i 1861 og blev brugt af sydstatshæren i resten af krigen.
De 13 stjerner symboliserede de nu 11 løsrævede stater, samt de splittede slavestater Kentucky og Missouri.

Sydstaternes marineflag (*Naval Jack*) blev brugt af sydstaternes flåde.
Det bliver ofte – fejlagtigt – kaldt enten *Stars and Bars*, eller *Confederate Battle Flag*.

Det er dette flag som typisk ses som symbol på racisme og fremmedfjendtlighed, især i de amerikanske sydstater.

American Progress (1872)

Billedet "American Progress" er malet af John Gast i 1872.

John Gast (1842-1896) var oprindelig tysker, men emigrerede til USA hvor han levede det meste af sit liv.

Billedet hænger i dag på "Autry Museum of the American West" i Los Angeles.

Uafhængighedserklæringen 4. juli, 1776 (uddrag).

Når det under de menneskelige begivenheders forløb bliver nødvendigt for et folk at løsne de politiske bånd, der har knyttet det til et andet folk, for derpå blandt jordens øvrige magter at påtage sig den uafhængige og jævnbyrdige stilling, som naturens og naturens guds love berettiger det til, kræver sømmelig respekt for menneskehedens meninger, at det meddeler de årsager, som har tilskyndet det til adskillelsen.

Vi anser disse sandheder for selvindlysende, at alle mennesker er skabt lige, og at de af deres Skaber har fået visse umistelige rettigheder, heriblandt retten til liv, frihed og stræben efter lykke. At for at sikre disse rettigheder er blandt mennesker oprettet regeringer, hvis retfærdige magt hviler på de styredes samtykke, og når som helst nogen regeringsform bliver ødelæggende for disse formål, er det folkets ret at ændre eller ophæve den og at indsætte en ny regering, baseret på sådanne grund sætninger og med magtbeføjelser organiseret på den måde, som efter dets opfattelse mest sandsynligt vil bringe dem sikkerhed og lykke. (...)

Men når en lang række misbrug og overgreb, der alle sigter mod det samme mål, røber en plan om at bringe dem ind under et fuldstændig despotisk styre, er det deres ret og

pligt at skaffe sig af med en sådan regering og sørge for nye vogtere af deres fremtidige sikkerhed. Disse koloniers tålmodige lidelser har været af denne karakter, og således er nu den nødvendighed, som tvinger dem til at ændre deres hidtidige styreformer. Den nuværende britiske konges historie er beretningen om krænkelser og overgreb, som alle har til direkte formål at oprette et uindskrænket tyranni over disse stater. (...)

Vi - De forenede amerikanske Staters repræsentanter, der er forsamlet på en almindelig kongres - kundgør og erklærer herved højtideligt, med bemyndigelse fra de gode folk i disse kolonier og i deres navn idet vi kalder verdens højeste dommer til vidne på vor hæderlighed - at disse forenede kolonier er og rettelig bør være frie og uafhængige stater, at de er løst fra ethvert tilhørsforhold til den britiske krone, at enhver politisk forbindelse mellem dem og staten Storbritannien er og skal være fuldstændig opløst - og at de som frie og uafhængige stater har fuld myndighed til at føre krig, slutte fred, indgå alliancer, drive handel samt udføre alle andre handlinger og ting, som uafhængige stater har ret til. Til støtte for denne erklæring og i tryk tillid til det guddommelige forsyns beskyttelse, forpligter vi os over for hinanden med vore liv, vore formuer og vor hellige ære.